

УДК: 81'255.4:82-13"04/14"

**ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЕПІЧНИХ ПОЕМ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ:
ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ
(НА МАТЕРІАЛІ ПОЕМИ “СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВІМ”)**

Руслана Ситар

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000;
e-mail: sytarruslana@yahoo.com*

Зосереджено увагу на жанровому підході у перекладі, який допомагає встановити певне співвідношення між способом перекладу і жанром часово віддаленого тексту-джерела, його структурними і функціональними характеристиками. Розглянуто особливості перекладу епосу середньовіччя через поняття жанрово-стилістичної домінанти як інваріанта вихідного тексту щодо всіх його можливих перекладів.

Ключові слова: жанр, жанрово-стилістична домінанта, переклад, героїчний епос Середньовіччя, часово-віддалений твір.

Глибшому розумінню художньо-образної тканини тексту, осмисленню способів розв'язання лінгвостилістичних проблем перекладу епічного твору, випрацюванню методики перекладознавчого аналізу епосу передусе з'ясування жанрової природи твору, вивчення і лінгвістичний аналіз жанрово-стилістичних особливостей мови-джерела. Кореляція жанр тексту – передача його жанрово-стилістичної своєрідності цільовою мовою – тема пропонованої студії.

В епоху Високого Середньовіччя (XI–XIV ст.) у Західній і Східній Європі існували різні системи літератур, між якими в межах цієї епохи посилювалася розбіжність. Утім вони мали й немало спільного, зумовленого спільною генезою. Адже обидві ці системи літератур середньовічної Європи йдуть від спільної вихідної основи, складниками якої є християнство, античний культурний спадок і первісна культура, міфологія і фольклор постантичних етносів – кельтських, германських та слов'янських. Вивчення третього складника, дискретного за своєю природою, показало його однорідність і гомогенність на всьому європейському просторі й дало змогу дійти висновку, що в галузі пісенно-епічної творчості тогочасна Європа від Іспанії до Русі й від Скандинавії до Балкан не була розрізнена, а становила єдність [16, с. 42]. Найістотношою властивістю світської літератури західноєвропейського середньовіччя, вважає Д. Наливайко є те, що в ній склалася розвинена родово-жанрова система, в якій представлено всі три роди – епіка, лірика й драма зі своїми підсистемами жанрів. Ця система синхронно виникає у двох її видах – рицарської літератури й літератури міської. Рицарська література характеризується потужним розвитком епіки, представленої головно двома жанрами – епічними поемами (героїчний епос) та рицарськими романами в

кількох їх різновидах, і ліричною поезією трубадурів, труверів і міннезінгерів. Один з найрепрезентативніших жанрів середньовічної літератури – героїчний епос виник на базі народних епічних пісень та сказань попереднього періоду. Епічні поеми епохи Високого Середньовіччя – це вже не тільки народний епос, що існував в усній формі, а й літературний жанр, який функціонує в одному культурно-історичному просторі з лицарським романом та іншими жанрами лицарської літератури й певною мірою нею інтегрується [16, с. 48–49].

Майже кожний давній народ залишив нащадкам видатну літературну пам'ятку – греки закарбували пам'ять про своїх героїв в “Іліаді” та “Одіссей”, індійці – у “Магабгараті” й “Рамаяні”, ірландці – у сагах, скандинави – у “Старшій Едді”, англосакси – в “Поемі про Беовульфа”, карели й фіни – у “Калевалі”, слов'яни – у “Слові о полку Ігоревім”, іспанці – у “Пісні про мого Сіда”, німці – у “Пісні про Нібелунгів” та “Кадруні”, французи – у “Пісні про Роланда” та “Пісні про Гільйома Оранського”, японці – у “Тейке-моногатарі” (“Повісті про дім Тайра”), грузини – у “Витязі в тигровій шкурі”.

Героїчний епос XII–XIII ст. має чітко виражені жанрові ознаки: 1) жанрово-стилістичні елементи становлять композицію твору – формули зачину і кінцівки, повтори, поширені діалоги; 2) вербалізація тісного зв'язку людини і природи; 3) наявність описових типових символічно маркованих ситуацій: прибуття та приймання гостей, описи бенкетів, двобоїв, плачів; 4) велике значення незвичайних явищ у природі, зловісних прикмет (затемнення сонця, зліт гайвороння) та віщих снів; 5) центральний персонаж – воїн-захисник рідної землі від чужоземної навали, наділений яскравими гіперболічними рисами; 6) наявність міфологічних компонентів; 7) магічна символіка числа; 8) широке застосування тавтології, алітерації, асонансів та паралельних конструкцій, риторичних запитань, риторичних звертань і частково-заперечних речень – це зображення особливого “героїчного віку”, який вимагає відповідної художньої презентації і стилістики.

Епоху XII ст. Д. Чижевський назвав орнаментальним стилем у літературі, а М. Грушевський охарактеризував як золотий вік староруської літератури, до якого належать проповіді Кирила Туровського, повісті про київські міжусобиці XII ст., печерські повісті й славетне “Слово о полку Ігоревім”.

Інтерпретаційний потенціал жанрово-стилістичних особливостей “Слова о полку Ігоревім” розкривається для англомовного читача завдяки існуванню в його історичній свідомості типологічно споріднених творів.

Цікавим є визначення жанру ще одного представника героїчного епосу “Беовульфа” у праці “Література західноєвропейського середньовіччя”, де автори велично називають цей твір елегією. “Поема про Беовульфа”, – зазначають вони, – “не епічна поема, і навіть не розширена пісня; жодний термін, запозичений з грецької або будь-якої іншої літератури, повністю не підходить для визначення її жанру. Це героїчно-елегійна поема; і у певному сенсі всі її перші 3 136 рядків є прелюдією до погребальної пісні” [12, с. 126]. “Поема про Беовульфа” – яскравий приклад давнього народного епосу, і саме цим пояснюються певні його відмінності від пам'яток героїчного епосу. Спільними для обох форм є домінування теми боротьби, герої – сміливі, впевнені в собі, формальні особливості: зачин, кінцівка, повтори, постійні епітети, детальний опис зброї, одягу тощо. Значущою відмінністю між “Словом о пол-

ку Ігоревім” та “Поємою про Беовульфа” є те, що головними ворогами в останньому не є людські істоти, що, власне, і виводить поему за межі дат та історичних періодів.

Особливо багато схожості щодо жанрових особливостей “Слова о полку Ігоревім” знаходимо у “Пісні про Роланда”: схожа основа – боротьба з “поганими”, панівний дух – помста й патріотизм, а причина катастрофи – брак солідарності. Можна також провести чітку паралель між героями поем: київським Святославом і Карлом Великим, Ігорем Святославичем і Роландом, Всеволодом і Олівером, схожість голосіння Святослава по Ігорю з голосінням Карла по Роланду. В обох поемах простежується тісний зв’язок людини з природою, велике значення незвичайних явищ у природі (затемнення сонця, бурі з грозами, злет гайворона), сни. Цей паралелізм можна доповнити схожістю обох поем в основі, за темами, ідеями, настроєм, змалюванням характерів героїв і їх світоглядів. Слід відзначити й схожість у висловах лицарського завзяття в Роланда й Ігоря, котрим у битві однаково краща від ганьби смерть; схожість у ніжності взаємин між Роландом і Олівером, як і між Ігорем і Всеволодом; схожість у змалюванні безжурного нічлігу вояків після перемоги; однакове в обох поемах символізування невільницького упокорення пересіданням з княжого сідла в кощієве; однаково зазначений співцями факт, що вони оспівують давнину згідно з переказаними фактами – по былинамь сего времени, і саме тому на їх пісні слід дивитись як на історичні (*chansonsdegeste*) [12, с. 163–164].

Після опублікування “Слова” впродовж двох наступних віків тривала праця багатьох учених, спрямована на визначення його жанру – цій темі присвятили свої роботи М. Максимович (порівнював “Слово” з українськими народними *піснями й думами*) [13], І. Єрьомін (визначав його як твір вітчизняного ораторського мистецтва, як зразок світської промови з політичним забарвленням) [6; 7; 8; 9], Л. Дмитрієв (проводив типологічні зіставлення особливостей “Слова” з іншими пам’ятками давньоруської писемності) [5], О. Назаревський (висловлював думку про те, що “Слово” – твір багатожанровий– гармонійно поєднав у собі художні, стилістичні особливості різних літературних жанрів)[14; 15], В. Абаєв (трактував “Слово” як героїчну поему, яка створювалась на основі “чоловічих плачів”) [1], А. Робінсон (вважав пам’ятку усним традиційним твором, текст якого пройшовлітературнообробку) [17; 18], Д. Лихачов (зараховував пам’ятку до неканонічних творів XI–XII ст.; визначив “Слово” як “конгломерат жанрів” – явище, властиве літописам, агіографічним творам) [11], В. Бирчак (шукав жанрові аналогії “Слова” у візантійській церковній пісні) [2], М. Гудзій (проводив паралелі твору із давніми пам’ятками німецької та скандинавської поезії) [4], Д. Наливайко (відносить “Слово” до воїнської повісті) [16].

З огляду на наявні гіпотези щодо жанрової природи “Слова” (“військова повість”, “героїчна поема” та ін.) не можна визначати художню природу пам’ятки, спираючись лише на одну ознаку, нехай навіть і суттєву, яка наближає твір до того чи того жанру. Жанр – це певна історично складена і відносно стійка система взаємопов’язаних елементів художньої структури творів мистецтва [7, с. 8]. Отже, визначаючи жанрову природу часово віддаленого твору, необхідно зважати на всі жанрові елементи його художньої структури у їх єдності. У даному разі – визначити жанр “Слова” – надзвичайно важливо, оскільки це – пам’ятка середньовічної літератури.

Оперуючи багатим фактичним матеріалом та порівнюючи “Слово” з творами тієї ж доби, І. Єрьомін визначає жанр пам’ятки як **слово** [7, с. 18]. Власне ця лексема і

закладена у саму назву, але, крім того, сам автор називає твір і “п’ѣснь” (“Начати же ся тѣи п’ѣсни по былинамъ сего времени, а не по замышлению Бояню” [19, с. 26]), і “пов’ѣсть” (“Не лѣпо ли ны бяшетъ, братие, начати старыми словесы трудныхъ пов’ѣстий о пълку Игоревѣ...” [19, с. 26]; “Почнемъ же, братие, пов’ѣсть сию отъ стараго Владимира до нынѣшняго Игоря...” [19, с. 28], створюючи тим самим враження неокресленості його жанрової форми. Дослідник вважає, що ці терміни не повинні слугувати підґрунтям для визначення жанру твору. Терміном “п’ѣснь” послуговувались античні та візантійські оратори, називаючи так свої промови – похвальні промови, що прославляли певну особу чи подію. Такого ж значення набула й лексема “п’ѣснь” в епідейктичному красномовстві Київської Русі. Називаючи своє “Слово” “п’ѣснь”, автор твору послуговувався вже сталою термінологією, загально прийнятою у похвальному епідейктичному красномовстві, а “пов’ѣсть” – розповідна частина промови – усталений термін для красномовства Київської Русі. Підсумовуючи свої висновки І. Єрьомін вважає “Слово” твором ораторського мистецтва [7, с. 18]. Які б не були аргументовані докази, що вказують на близькість твору до ораторської прози Київської Русі, вони все ж не вичерпують питання про його жанрові особливості.

Автор “Слова” майстерно поєднав у творі два фольклорні жанри – “плачі” і “слави” – прославляння князів з оплакуванням сумних подій. У самому творі автор неодноразово вдається до цього прийому, таке ж поєднання (“слав” / “плачів”) трапляється і в інших пам’ятках літератури тієї доби (“Слово о погибели Руской земли”).

“Плачі” автор згадує п’ять разів: плач Ярославни, плач жінок руських воїнів, що загинули у боротьбі за рідний край, плач матері Ростислава, сюди належить і стогін Києва, Чернігова і всієї Руської землі після походу Ігоря: “А вьстона бо, братие, Киевъ туюго, // А Черниговъ напастыи. // Тоска разлися по Русской земли; // печаль жирна тече сердъ земли Рускыи” [19, с. 50]. Близьке до “плачів” і “золоте слово” Святослава, якщо обмежити текст згадкою про Володимира Глібовича: “Туга и тоска сыну Глѣбову!” [19, с. 62]. “Злато слово, слезами смѣшено...” [19, с. 58] і промовляє його Святослав, як і Ярославна, до відсутніх Ігоря та Всеволода Святославовичів. Автор “Слова” ніби подумки супроводжує похід Ігоря і вже оплакує його, перериваючи своє повісткування близькими плачам ліричними відступами: “Дремлетъ въ полѣ Ольгово хороброе гнѣздо // Далече залетѣло!” [19, с. 38]. Поряд із “плачами” автор майстерно послуговується і пісенними “славами”: їх чути і у звертаннях автора “Слова” до руських князів, і у діалозі Ігоря з рікою Донцем: “Донецъ рече: “Княже Игорю! // Не мало ти величия, // а Кончаку нелюбия ...”; “Игорь рече: “О Донче! Не мало ти величия, // лелѣявшу князя на вльнахъ...” [19, с. 80]. “Славу” Святославу співають “Нѣмци и Венедици // Греци и Морава” [19, с. 52], “слава” в’ється через море, долає відстань від Дунаю до Києва: “Сонце свѣтится на небесѣ, – // Игорь князь въ Руской земли: // дѣвицы поють на Дунаи, – // вьются голоси чрезъ море до Киева” [19, с. 86]. Кінцівка твору – найяскравіший приклад цього жанру: “Слава Игорю Святъславличю, // Буй Туру Всеволоду, // Владимиру Игоревичу! // ... // Князем слава а дружинѣ! Аминь” [19, с. 88].

Поєднання у “Слові” цих жанрів не заперечує того факту, що “Слово” як “трудная пов’ѣсть” за жанровими особливостями близьке до *chansonsdegeste* – утворився новий жанр, який об’єднав елементи двох давніх жанрів – “плачів” та “слави”, у межах яких і визначається зв’язок “Слова” з народною поезією. Емоційна протилежність цих

жанрів надає широкий діапазон почуттів та змін настроїв, які властиві “Слову” і які водночас відділяють поему від усної народної творчості [21, т. 2, с. 178].

Окрім зазначених, запропоновано нову версію визначення жанру “Слова” – найдавніший зразок світського музично-драматичного дійства або перша авторська драма-декламація, тобто твір, розрахований на виконання зі сцени колективом осіб, що були одночасно й акторами-читцями, і співцями, і музикантами, найімовірніше, гусярами [20].

Констатуючи розпливчастість жанрової класифікації середньовічної літератури, відомий канадський літературознавець-медієвіст П. Зюмтор у “Поетиці середньовічної літератури” вводить поняття маніфестації як певної інваріантної моделі творів, які відщеплюються від наявних жанрів і створюють нові [22]. Художня жанровість у цих творах дещо розмита, розчинена в позажанрових властивостях – у “риторизмі” й “історизмі” [10]. Це стосується і “Слова о полку Ігоревім”. За формою й змістом твір близький до народних “плачів” та “слав”, але загалом це не “плач” і не “слава”. Це героїчна чи радше ліро-епічна поема (своєрідним ліризмом пройняте все “Слово”, а чого вартий у ньому хоча б плач Ярославни), близька до жанрів народної поезії, яскравий представник героїчного епосу середньовіччя, який заслуговує бути надбанням не лише народу, до літературної спадщини якого він належить, а й народів світу через посередництво перекладу.

“Попри розповсюжені уявлення щодо простоти та зрозумілості часово віддалених творів для читача того часу”, як справедливо зауважує М. Гаспаров, “(ці твори) аж ніяк не прості і не відразу зрозумілі. Перекладати їх “просто і зрозуміло”, значить, спрощувати і перекручувати” [3, с. 46]. Переклад часово віддаленого твору слід виконувати з урахуванням літературних норм часу створення оригіналу, а жанрово-стилістичні доміанти тексту відтворювати варіантними відповідниками з використанням таких мовних ресурсів, які б підкреслювали архаїчність оригіналу мовою перекладу.

Специфіка жанру героїко-епічної поеми полягає у збалансованому поєднанні історичного / документального пласта із міфологічним / магічним, що водночас зумовлює виникнення подвійної перекладацької проблеми: відтворення історичних фактів вимагає від перекладача наслідувати стратегію перекладу історичного роману, історичної балади чи, навіть, літопису, а міфологічне тло зобов’язує до підходу, виробленого перекладачами фольклорного жанру, наприклад, казки. Отже, перекладачеві “Слова” слід зберегти баланс пам’ятки як великого літературного твору XII ст. та як історичного джерела. Неабияке значення має збереження у перекладах архаїчного стилістичного пласта “Слова о полку Ігоревім”, який несе найважливіше функціональне навантаження при відтворенні в перекладі історичного колориту часово віддаленого епічного твору. І тільки тоді ця епічна поема може захоплювати англomовного читача, коли в ній збережено адекватний вплив на його почуття, що досягається за допомогою повних і часткових відповідників чи аналогів епітетних конструкцій, метафор, порівнянь, гіпербол, реалій.

Функціонування жанрово-стилістичних доміант “Слова” зумовлено історично складеними жанровими традиціями поеми середньовіччя. Виділяємо три групи жанрово-значущих доміант:

- першу становлять ті, які є “орнаментальними” елементами композиції твору, за допомогою яких можна з легкістю визначити, до якого жанру належить

твір. Це передусім формули зачину / кінцівки (“Слава Игорю Святъславличю, // ... // Князем слава а дружинѣ! Аминь” [19, с. 86]), формули звертання / прощання (“Боянь же, братие, не 10 соколовъ на стадо лебедѣй пушаше...” [19, с. 28], “И рече Игорь къ дружинѣ своей: Братие и дружино!..” [19, с.30]) – їх функціонування є показником “своєрідності” жанру і його канонічності;

- до другої групи належать домінанти, які виконують міфологічно-означальну функцію і складені за принципами архаїчної міфопоетики. Це а) семантичне і фонетичне утотоження – тавтології (“трубы трубятъ” [19, с. 32], “мосты мостити” [19, с. 38], “свѣтъ свѣтлый” [19, с. 32]), асонанси (“Дремлетъ въ полѣ Ольгово хороброе гнѣздо Далече залетѣло! Не было онъ обыдѣ порождено, ни соколу, ни кречету, ни тебѣ, чръный воронъ, поганый половчине!” [19, с. 38]), алітерації (“Съ зараня въ пяткъ // потопташа поганья плъкы половецкыя, и рассушья стрѣлами по полю, помчаша красныя дѣвки половецкыя, а съ ними злато, и паволокы, и драгыя оксамиты” [19, с. 36]); б) наявність міфологічних лексичних компонентів – символіка числа (“Свѣтлоє и тресвѣтлоє слънце!” [19, с. 78], “Бишася день, бишася другый; третьяго дни къ полудню падоша стязи Игоревы” [19, с. 46]), хронотопні міфологеми (“мыслено древо” [19, с. 30]), елементи універсальної символічної системи (“Всю ночь съ вечера бусови врани възгряху у Плѣсньска” [19, с. 54]); в) паралелізм (“Солнце свѣтитя на небесѣ, – Игорь князь въ Руской земли...” [19, с. 86]); г) стала тропизація (“мечи харалужными!” [19, с. 40], “теремъ златовръѣмъ” [19, с. 40], “великому Хръсови влькомъ путь прерыскаше” [19, с. 72]). Оскільки важливою є модель їх побудови, то у перекладі слід зберегти радше принцип, за яким будується модель домінанти, ніж саму модель;
- до третьої належать домінанти, які надають твору національний колорит. Закономірні втрати у процесі відтворення жанрово-стилістичних домінант з національно маркованим компонентом, зумовлені типологічними й світоглядними розбіжностями двох народів, засвідчують, наскільки у процесі перекладу відбувається зіткнення культур і світобачень. Це – своєрідні лакуни (за визначенням Р. Зорівчак), які, все ж, за умови врахування жанровітвірних ознак героїчного епосу в національних літературних полісистемах, за належної уваги перекладача до кожного мікрокомпонента, підпорядкованого загальній художній системі, можна заповнити у перекладі, вдаючись до переосмислення їх компонентів.

Отже, вибір, що постає перед перекладачем героїко-епічного твору, звужується до таких варіантів пошуку відповідників: 1) жанрово-стилістичні домінанти, що відображають типові ситуації та універсальні символи, входять до глобального (загальнолюдського) культурного простору – отже, проблема перекладу зводиться до суто мовної; 2) жанрово-стилістичні домінанти, які мають лише часткові відповідники, нашаровуючи певну національну інформацію, тоді проблема перекладу стає напівмовною, напівкультурологічною; 3) жанрово-стилістичні домінанти, відтворюючи національну мовну картину світу, не мають жодного відповідника у культурі-сприймачі – перекладачеві доводиться розв’язувати подвійну (мовну і культурологічну) проблему.

Адекватне відтворення героїко-епічного твору можливе лише тоді, коли

перекладачі зосередять увагу на жанровій моделі, зокрема, цілісно сприймуть жанрові елементи оригіналу як вторинні утворення та вербалізують їх засобами цільової мови, долаючи проблеми часопростору і сприяючи культурній адаптації перекладу. Саме жанрова природа твору детермінує творчий процес перекладу цільовою мовою, його мету і кінцевий результат, а також акцентує специфіку підходів до оригіналу та методів втілення перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Абаев В.* Жанровые истоки “Слова о полку Игореве” в свете сравнительного фольклора / В. Абаев // Изв. Юго-осетин. научно-исслед. ин-та АН СССР. – Цхинвали, 1985. – Вып. 27. – С. 98–116.
2. *Бирчак В.* Візантійська церковна пісня і “Слово о полку Игоревім” / В. Бирчак. – Львів, 1910. – 52 с.
3. *Гаспаров М.* О переводимом, переводах и комментариях / М. Гаспаров // Лит. обозрение. – 1988. – № 6. – С. 45–48.
4. *Гудзий М.* “Слово о полку Игореве” и древнерусская литературная традиция / М. Гудзий // Литературный критик. – 1938. – № 5. – С. 59–83.
5. *Дмитриев Л.* Важнейшие проблемы исследования “Слова о полку Игореве” / Л. Дмитриев // Труды отдела древнерусской литературы Института русской литературы Пушкинского Дома. – М.; Л., 1964. – Т. XX. – С. 134–135.
6. *Еремин И.* “Слово о полку Игореве” как памятник политического красноречия Древней Руси / И. Еремин // Лекции и статьи по истории древней русской литературы. – Л., 1987. – С. 235–281.
7. *Еремин И. П.* “Слово о полку Игореве”: (К вопросу о его жанровой природе) / И. Еремин // Учен. зап. ЛГУ. – Л., 1944. – № 72. – С. 3–18.
8. *Еремин И. П.* К вопросу о жанровой природе “Слова о полку Игореве” / И. Еремин // Труды отдела древнерусской литературы Института русской литературы Пушкинского Дома. – М.; Л., 1956. – Т. XII. – С. 28–34.
9. *Еремин И.* Литература Древней Руси: Этюды и характеристики / И. Еремин. – М.; Л., 1966. – С. 144–163.
10. *Крекотень В.* Від давнини до середини XVIII ст. / В. Крекотень, Д. Наливайко // Українська література в загально-слов'янському і світовому літературному контексті: [В 5-ти т.]. – К.: Наук. думка, 1987. – Т. 1. – С. 35–37.
11. *Лихачев Д.* “Слово о полку Игореве” и процесс жанрообразования XI–XIII вв. / Д. Лихачев // Труды отдела древнерусской литературы Института русской литературы Пушкинского Дома. – М.; Л., 1972. – Т. XXVII. – С. 69–75.
12. Література західноєвропейського середньовіччя / За заг. ред. Н. О. Висоцької. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 464 с.
13. *Максимович М.* О народной исторической поэзии в Древней Руси / М. Максимович // Собрание сочинений. Языкознание. История словесности – Киев, 1880. – Т. 3. – С. 480–486.
14. *Назаревский А.* Еще о жанровой природе “Слова о полку Игореве” / А. Назаревский // Вісник Київськ. держ. ун-ту. Сер. філології та журналістики. – 1958. – № 1, вип. 2: Літературознавство. – С. 68–71.

15. Назаревский А. О жанровой природе “Слова о полку Игореве” / А. Назаревский // Наук. записки. Київськ. держ. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка (Філол. збірник; № 7). – К., 1955. – Т. 14., вип. 1. – С. 113–144.
16. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика / Д. Наливайко. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. – 347 с.
17. Робинсон А. “Слово о полку Игореве” и героический эпос средневековья / А. Робинсон // Вест. АН СССР. – 1976. – № 4. – С. 104–112.
18. Робинсон А. Литература Древней Руси в литературном процессе средневековья XI–XIII вв. / А. Робинсон. – М., 1980. – С. 314–334.
19. Слово о полку Игореве = The lay of the warfare waged by Igor / Transl. by I. Petrova ; foreword by D. Likhachev. – Moscow : Progress publ., 1981. – 193 p.
20. Сулима В. “Слово о полку Игоревім” як драма-декламація (жанрово-композиційний дискурс) / В. Сулима // Слово і час: Науковий журнал. – 2008. – № 5. – С. 25–34.
21. Энциклопедия “Слова о полку Игореве”: В 5 т. – Санкт-Петербург : Дмитрий Буланин, 1995. – Т. 2. – 334 с.
22. Zumthor P. Essai de poétique medieval / P. Zumthor. – Paris, 1972.

Стаття надійшла до редколегії 25.05.2014

Прийнята до друку 16.09.2014

ЖАНРОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЭПИЧЕСКИХ ПОЭМ СРЕДНЕВЕКОВЬЯ^ ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА (НА МАТЕРИАЛЕ ПОЭМЫ “СЛОВО О ПОЛКУ ИГОРЕВЕ”)

Руслана Сытар

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Университетская, 1, Львов, Украина, 79000;
e-mail: sytarruslana@yahoo.com*

Сосредоточенно внимание на жанровом подходе в переводе, который способствует в определении соотношения между способом перевода и жанром исходного текста, отдаленного во времени от современности, его структурными и функциональными характеристиками. Рассмотрены особенности перевода героического эпоса средневековья с помощью жанрово-стилистической доминанты как инварианта исходного текста относительно всех его возможных переводов.

Ключевые слова: жанр, жанрово-стилистическая доминанта, перевод, героический эпос средневековья, произведение, отдаленное во времени от современности.

**GENRE FEATURES OF THE MEDIEVAL EPIC POEMS:
PROBLEMS OF TRANSLATION
(AS BASED ON THE POEM “SLOVO O POLKU IHOREVIM”)**

Ruslana Sytar

*Ivan Franko National University in Lviv
1, Universytetska St., Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: sytarruslana@yahoo.com*

In this article an attempt has been made at discussing genre approach in translation that helps to establish the correlation between the method of translation and genre of chronologically remote literary work, its structural and functional characteristics. The literary and folklore systems of genres are considered, the blend of which creates the double unity of the art of language. The form of heroic epic poem, the style of narration are briefly described. This paper examines the features of the medieval epic poem' translation through the prism of its genre-and-stylistic key features.

Key words: genre, genre-and-stylistic dominant features, translation, medieval heroic epic poems, chronologically-remote literary work.